

УКРАЇНА

(19) UA (11) 67685 (13) U
(51) МПК
G01B 5/24 (2006.01)

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

ОПИС
ДО ПАТЕНТУ
НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

видається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ ВИМІРЮВАННЯ ГОЛОВНОГО ЗАДНЬОГО КУТА СПІРАЛЬНОГО СВЕРДЛА

1

2

(21) u201109411

(22) 27.07.2011

(24) 27.02.2012

(46) 27.02.2012, Бюл.№ 4, 2012 р.

(72) КРИВИЙ ПЕТРО ДМИТРОВИЧ, КОБЕЛЬНИК
ВОЛОДИМИР РОМАНОВИЧ, ПРОДАН ВІТАЛІЙ
ІВАНОВИЧ

(73) ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІ-
ЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

(57) Спосіб вимірювання головного заднього кута спірального свердла, при якому спіральне свердло встановлюють в патроні, на якому міститься кутова шкала, поділена на 360°, і який закріплений в опорі кочення, а індикаторну головку годинникового типу закріплюють в механізмі, який дозволяє забезпечити її переміщення у двох взаємно перпендикулярних напрямках, при цьому вимірювання величини головного заднього кута здійснюють в січній площині, перпендикулярній до осі свердла, який **відрізняється** тим, що щуп індикаторної головки встановлюють в точку, яка лежить на циліндричній поверхні свердла діаметром d і на поперечній осі, що проходить через вершину свердла паралельно головним різальним кромкам, потім повертають свердло на кут $\mu = \arcsin(d_c / d)$, де d_c - діаметр серцевини свердла, створюють попередній натяг індикаторної головки і встановлюють її шкалу на нуль, виконують поворот свердла на кут $\varphi_0 = 180^\circ / \pi r$, який стягує дугу довжиною 1 мм кола радіусом $r = d/2$, і заміряють за показниками індикаторної головки падіння кривої k, утвореної падінням головної задньої поверхні та площиною, перпендикулярною повздовжній осі свердла, визначають значення статичного головного заднього

кута α_{cN} в головній січній площині із залежності:

$$\alpha_{cN} = \arctg \frac{2r \cdot \sin^2(\varphi_0 / 2) + k \cdot \cos \varphi_0 \cdot \cos \varphi}{k \cdot \operatorname{tg} \varphi_0 [1 - \sin^2(\varphi_0 / 2)] - k \cdot \sin \varphi_0},$$

де r - радіус свердла;

φ_0 - кут повороту, який стягує дугу довжиною 1 мм кола радіусом r;

k - величина падіння кривої, утвореної падінням головної задньої поверхні та площиною, перпендикулярною повздовжній осі свердла;

φ - половина кута між ріжучими кромками,

при цьому для визначення кута α_{cNx} в точці головної різальної кромки, що знаходиться на діаметрі $2r_x < 2r = d$, свердло повертають за годинниковою стрілкою на кут φ_{0x} у початкове положення, переміщують щуп індикаторної головки на діаметр d_x , а потім довертають на кут $\mu = \arcsin(d_c / d)$ у вихідне положення, створюють попередній натяг індикаторної головки і виставляють її шкалу на нуль, потім повертають свердло проти годинникової стрілки на кут $\varphi_{0x} = 180^\circ / \pi r_x$, реєструють значення кривої k_x , далі, здійснивши аналогічно вищеписану методику, визначають відповідні значення статичних головних задніх кутів α_{cNx} в головних січніх площинах в точках головної різальної кромки, розташованих на різних діаметрах, і оцінюють зміну статичного головного заднього кута α_{cNx} по довжині головної різальної кромки.

Корисна модель належить до машинобудування, а саме до контрольно-виміральної техніки.

Найближчим до запропонованого є спосіб вимірювання головного заднього кута спірального свердла, при якому спіральне свердло встановлюють в патроні, на якому міститься кутова шкала, поділена на 360°, і який закріплений в опорі кочен-

ня, а індикаторну головку годинникового типу закріплюють в механізмі, який дозволяє забезпечити її переміщення у двох взаємно перпендикулярних напрямках. Вимірювання величини головного заднього кута здійснюють в січній площині, перпендикулярній до осі свердла (Патент. 16398 Україна, МПК G01B 5/24, опубл. 15.08.2006. Бюл. № 8).

Недоліком відомого способу є висока трудомі-

(19) UA (11) 67685 (13) U

стість апроксимування експериментальних даних аналітичною функцією і контролю, що затрудняє його використання безпосередньо в цехах на виробництві.

В основу корисної моделі, спосіб вимірювання головного заднього кута спірального свердла, поставлено задачу підвищення точності контролю значення головного заднього кута спірального свердла, при якому спіральне свердло встановлюють в патроні, на якому міститься кутова шкала, поділена на 360° , і який закріплений в опорі кочення, а індикаторну головку годинникового типу закріплюють в механізмі, який дозволяє забезпечити її переміщення у двох взаємно перпендикулярних напрямках, при цьому вимірювання величини головного заднього кута здійснюють в січній площині, перпендикулярній до осі свердла, причому щуп індикаторної головки встановлюють в точку, яка лежить на циліндричній поверхні свердла діаметром d і на поперечній осі, що проходить через вершину свердла паралельно головним різальним кромкам, потім повертають свердло на кут $\mu = \arcsin(d_c/d)$, де d_c - діаметр серцевини свердла, створюють попередній натяг індикаторної головки і встановлюють її шкалу на нуль, виконують поворот свердла на кут $\varphi_0 = 180^\circ/\pi\tau$, який стягує дугу довжиною 1 мм кола радіусом $r = d/2$, і заміряють за показниками індикаторної головки падіння кривої k , утвореної падінням головної задньої поверхні та площиною перпендикулярною повздовжній осі свердла, визначають значення статичного головного заднього кута α_{cN} в головній січній площині із залежності:

$$\alpha_{cN} = \arctg \frac{2r \cdot \sin^2(\varphi_0/2) + k \cdot \cos \varphi_0}{k \cdot \operatorname{tg} \varphi_0 [1 - \sin^2(\varphi_0/2)] - k \cdot \sin \varphi_0} \cdot \cos \varphi$$

де r - радіус свердла;

φ_0 - кут повороту, який стягує дугу довжиною

1 мм кола радіусом r ;

k - величина падіння кривої, утвореної падінням головної задньої поверхні та площиною перпендикулярною повздовжній осі свердла;

φ - половина кута між ріжучими кромками, при цьому для визначення кута α_{cN_x} в точці головної різальної кромки, що знаходиться на діаметрі $2r_x < 2r = d$, свердло повертають за годинниковою стрілкою на кут φ_{0x} у початкове положення, переміщують щуп індикаторної головки на діаметр d_x , а потім повертають на кут $\mu = \arcsin(d_c/d)$ у вихідне положення, створюють попередній натяг індикаторної головки, виставляють її шкалу на нуль і повертають свердло проти годинникової стрілки на кут $\varphi_{0x} = 180^\circ/\pi\tau_x$, реєструють значення кривої k_x , далі, здійснивши аналогічно вищеописану методику, визначають відповідні значення статичних головних задніх кутів α_{cN_x} в головних січніх площинах в точках головної різальної кромки, розташованих на різних діаметрах, і оцінюють зміну

статичного головного заднього кута α_{cN_x} по довжині головної різальної кромки.

Суть способу ілюструється графічними матеріалами поданих на фігурах 1-6, зокрема, на фіг. 1 представлена схема пристрою для вимірювання значення кривої k , утвореної падінням головної задньої поверхні та площиною перпендикулярною повздовжній осі свердла; на фіг. 2 - схема встановлення щупа у вихідному положенні; на фіг. 3 - схема встановлення щупа при повороті свердла на кут μ ; фіг. 4 - схема положення щупа при вимірюванні падіння кривої k після повороту на заданий кут φ_0 , який відповідає довжині дуги рівній 1 мм; на фіг. 5 - розрахункова схема для визначення головного заднього кута α ; на фіг. 6 - фрагмент розрахункової схеми поданої на фіг. 5.

Спосіб реалізується наступним чином.

Вимірювання величини головного заднього кута здійснюється в січній площині, перпендикулярній до осі свердла.

Спіральне свердло 1 з діаметром d (фіг. 1) встановлюють в патрон 2 пристрою для вимірювання значення кривої k , утвореної падінням головної задньої поверхні та площиною перпендикулярною повздовжній осі свердла, на якому є кутова шкала 3 поділена на 360° і який закріплений в опорі кочення 4. Індикаторну головку годинникового типу 5 з щупом 6 закріплюють в механізмі 7, який дозволяє забезпечити її переміщення у двох взаємно перпендикулярних напрямках. Щуп індикаторної головки встановлюють в точку С (фіг. 2), яка лежить на циліндричній поверхні свердла діаметром d і на поперечній осі, що проходить через вершину свердла паралельно головним різальним кромкам.

Повертають свердло на кут $\mu = \arcsin(d_c/d)$,

де d_c - діаметр серцевини свердла, в цьому положенні щуп індикаторної головки контактує з головною задньою поверхнею в точці А головної різальної кромки, яка розміщена на периферії свердла тобто на радіусі $r = d/2$, створюють попередній натяг індикаторної головки і встановлюють її шкалу на нуль (фіг. 3), повертають свердло на кут

$\varphi_0 = 180^\circ/\pi\tau$, при якому довжина дуги AL по сліду головної задньої поверхні в площині перпендикулярній осі свердла рівна 1 мм, і заміряють, фіксуючи покази індикаторної головки, падіння кривої k (фіг. 4). Запропонований метод базується на допущенні, що при довжині дуги $L_{AC} = 1$ мм частину сліду головної задньої поверхні в площині перпендикулярній повздовжній осі свердла AC можна вважати прямолінійною і точка D одночасно лежить на кривій AL і прямій AE (фіг. 5), яка є дотичною до сліду головної задньої поверхні. Тоді кут α буде знаходитися між дотичною AB до кола з центром O в точці A ($AB \perp OA$) і дотичною AE до сліду головної задньої поверхні в площині перпендикулярній повздовжній осі свердла, тобто $\alpha = \angle BAD$.

З $\triangle ABO$ $\angle ABD = 90^\circ - \varphi_0$. Кут $\angle ACF$ - вписаний в коло з центром O і радіусом r , тоді $\angle ACF = 90^\circ - \varphi_0$. З

$\triangle ABC$ будемо мати $\angle ACB=90^\circ+\varphi_0/2$; $\angle BAC=\varphi_0/2$. Використавши теорему синусів для $\triangle ABC$, отримали $AB=AC \cdot \sin(90^\circ+\varphi_0/2)/\sin(90-\varphi_0)$. Врахувавши формули приведення і те, що AC - хорда, що стягує дугу довжиною $L_{AC}=1$ мм, отримали $AB=2r \cdot \sin(\varphi_0/2) \cdot \cos(\varphi_0/2)/\cos\varphi_0$; $BC=2r \cdot \sin^2(\varphi_0/2)/\cos\varphi_0$.

Опустивши з точки D на пряму AB перпендикуляр в точку M (фіг. 6), отримали два прямокутні трикутники $\triangle ADM$ і $\triangle BDM$. З $\triangle BDM$ будемо мати $BM=[2r \cdot \sin^2(\varphi_0/2)/\sin\varphi_0+k] \cdot \sin\varphi_0$.

Тоді $AM=AB-BM=r \cdot \text{tg}\varphi_0[1-2\sin^2(\varphi_0/2)]-k \cdot \sin\varphi_0$, $k=DC$ - визначається за показом індикаторної головки.

Розглянемо $\triangle ADM$; $\angle DAM=\alpha$, $\text{tg}\alpha=DM/AM$, звідки

$$\alpha = \arctg \frac{2r \cdot \sin^2(\varphi_0/2) + k \cdot \cos\varphi_0}{r \cdot \text{tg}\varphi_0 [1 - \sin^2(\varphi_0/2)] - k \cdot \sin\varphi_0}, \quad (1)$$

Помноживши отримане значення α на $\cos\varphi$, визначають значення статичного головного заднього кута α_{cN} , в заданій точці головної різальної кромки розміщеної на циліндричній поверхні свердла діаметром d , в головній січній площині із заложності:

$$\alpha_{cN} = \arctg \frac{[2r \cdot \sin^2(\varphi_0/2) + k \cdot \cos\varphi_0] \cdot \cos\varphi}{k \cdot \text{tg}\varphi_0 [1 - \sin^2(\varphi_0/2)] - k \cdot \sin\varphi_0} \quad (2)$$

де r - радіус свердла;

φ_0 - кут повороту, який стягує дугу довжиною 1 мм кола радіусом r ;

k - величина падіння кривої, утвореної падінням головної задньої поверхні та площиною перпендикулярною повздожній осі свердла;

φ - половина кута між ріжучими кромками.

Для визначення кута α_{cNx} в точці головної різальної кромки, що знаходиться на діаметрі $2r_c < 2r = d$, свердло повертають за годинниковою стрілкою на кут φ_{0x} у початкове положення, перемішають щуп індикаторної головки на діаметр d_x , а потім повертають на кут $\mu_x = \arcsin(\sin d_c/d_x)$ у вихідне положення, створюють попередній натяг індикаторної головки і виставляють її шкалу на нуль, і повертають свердло проти годинникової стрілки на кут $\varphi_{0x} = 180^\circ/\pi k_x$, реєструють значення кривої k_x , далі, здійснивши аналогічно вищеописану методику, визначають відповідні значення статичних го-

$$\alpha = \arctg \frac{2 \cdot 10,125 \cdot \sin^2 2,831^\circ + 0,128 \cdot \cos 5,662^\circ}{10,125 \cdot \text{tg} 5,662^\circ \cdot (1 - \sin^2 2,831^\circ) - 0,128 \cdot \sin 5,662^\circ} = 10,137^\circ$$

Помноживши отримане значення α на $\cos\varphi$ знайшли величину статичного головного заднього кута в головній січній:

$$\alpha_{cN} = \alpha \cdot \cos\varphi = 10,137^\circ \cdot \cos 58^\circ = 5,372^\circ = 5^\circ 22'.$$

Таким чином, використавши запропонований спосіб вимірювання головного заднього кута і від-

ловних задніх кутів α_{cNx} в головних січніх площинах в точках головної різальної кромки, розташованих на різних діаметрах.

По цих даних оцінюють зміну статичного головного заднього кута α_{cNx} по довжині головної різальної кромки.

Приклад конкретного виконання способу вимірювання головного заднього кута спірального свердла.

Вимірювання головного заднього кута здійснювалось з використанням спірального свердла діаметром $d=20,25$ мм, діаметром серцевини $d_c=4,05$ мм, з кутом нахилу гвинтової лінії $\omega=32^\circ$ і кутом при вершині свердла $2\varphi=116^\circ$ та індикаторної головки годинникового типу з ціною поділки 0,001 мм, та вище зазначеного відомого механізму (фіг. 1).

Щуп індикаторної головки встановили в точку, яка лежить на циліндричній поверхні свердла діаметром $d=20,25$ мм і на поперечній осі, що проходить через вершину свердла паралельно головним різальним кромкам.

Повернули свердло на кут

$$\mu = \arcsin \frac{d_c}{d} = \arcsin \frac{4,05}{20,25} = 11^\circ 32'.$$

Здійснили натяг індикаторної головки на величину 1 мм. Встановили шкалу індикаторної головки на нуль.

Повернули свердло, на кут

$$\varphi_0 = \frac{180^\circ}{\pi} = \frac{180^\circ}{3,14 \cdot 10,125} = 5,662^\circ = 5^\circ 40', \text{ що стягує}$$

на колі діаметром $d=20,25$ мм дугу довжиною 1 мм.

За показами стрілки індикаторної головки фіксували значення кривої, утвореної падінням головної задньої поверхні та площиною перпендикулярною повздожній осі свердла $k=0,128$ мм.

Використавши формулу

$$\alpha = \arctg \frac{2r \cdot \sin^2(\varphi_0/2) + k \cdot \cos\varphi_0}{r \cdot \text{tg}\varphi_0 [1 - \sin^2(\varphi_0/2)] - k \cdot \sin\varphi_0} \text{ і підстави-}$$

вши значення параметрів $r=10,125$ мм, $\varphi_0=5,662^\circ$, $k=0,128$ мм, отримали значення головного заднього кута α в площині перпендикулярній до повздожньої осі свердла:

повідну програму для ЕОМ, ввівши отримані експериментальні дані, визначають значення головного заднього кута в головній січній площині на периферії свердла.

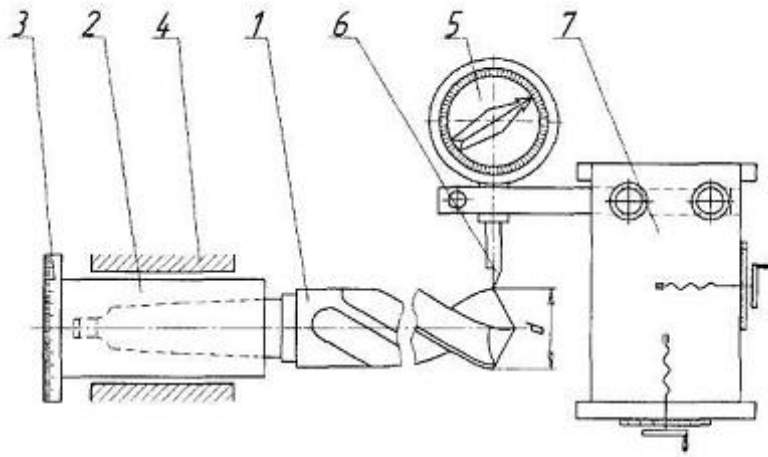

Fig. 1

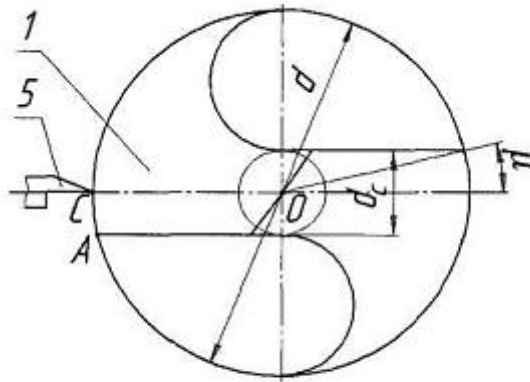

Fig. 2

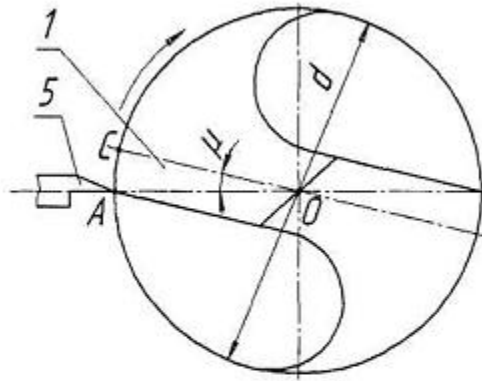

Fig. 3

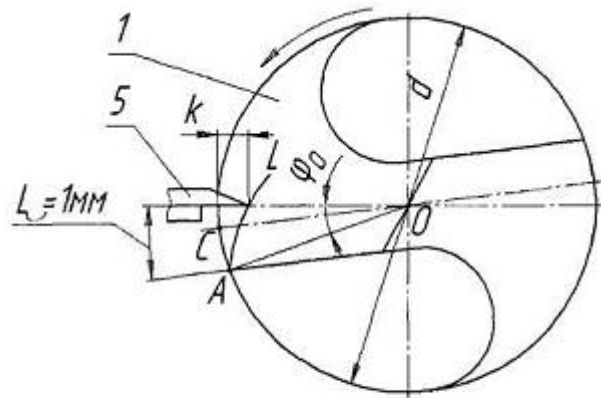
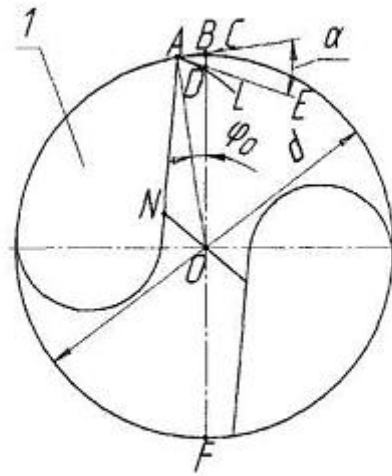
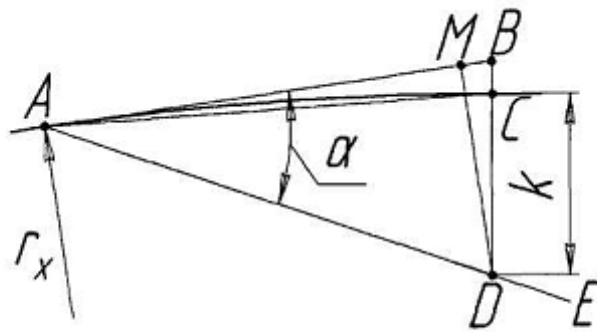

Fig. 4

Фиг. 5

Фиг. 6